

تحقیق / ۸۰

روز شمار

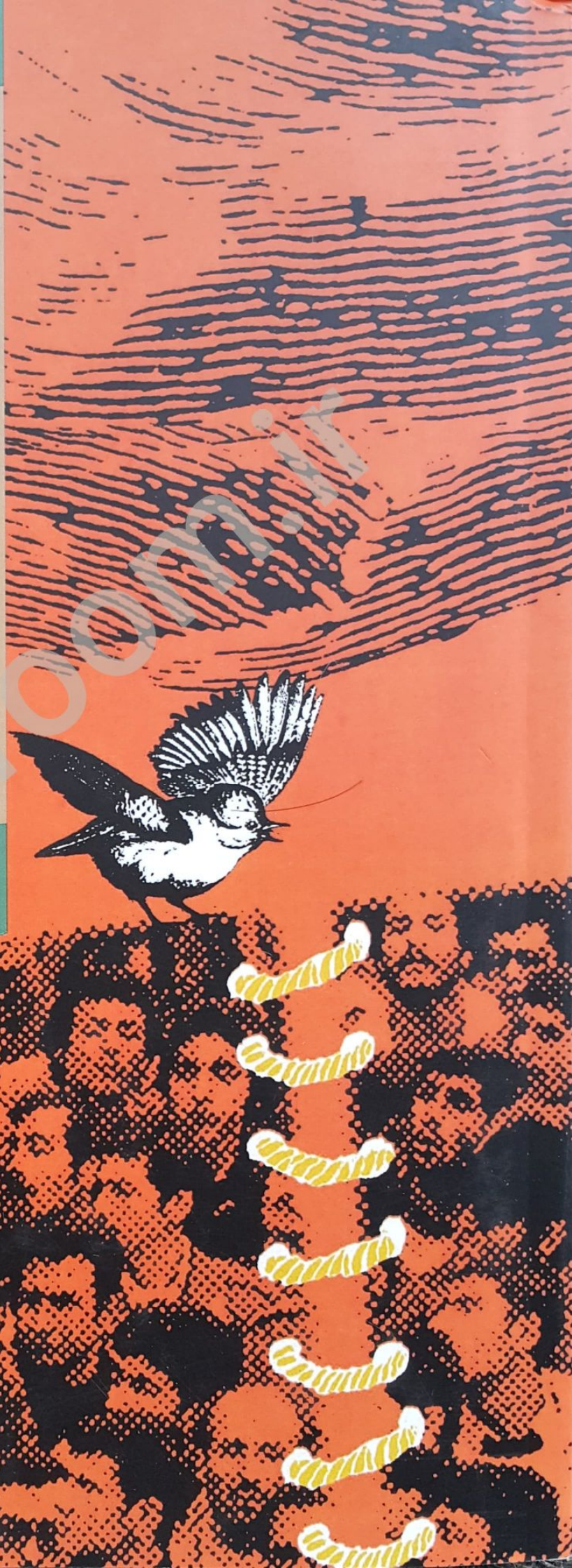
جلدهجدهم

انقلاب اسلامی

نویسنده: میرزا باقر علیان نژاد

۱۳۵۷/۱۱/۱۹ - ۱۳۵۷/۱۱/۱۸

دفتر
ادبیات
انقلاب
اسلامی

جلد
هجدهم

روزشمار انقلاب اسلامی

نویسنده: میرزا باقر علیان نژاد

۱۳۵۷/۱۱/۱۹ - ۱۳۵۷/۱۱/۱۸

bookroom.ir

فهرست

۷.....	اشاره.....
۹.....	مقدمه.....
۲۱.....	۱۸ بهمن ۱۳۵۷ • ۹ ربیع الاول ۱۳۹۹ • ۷ فوریه ۱۹۷۹.....
۱۲۶.....	۱۹ بهمن ۱۳۵۷ • ۱۰ ربیع الاول ۱۳۹۹ • ۸ فوریه ۱۹۷۹.....
۲۶۹.....	فهرست اعلام.....

اشاره

در تاریخ معاصر ایران حادثه‌ای به اهمیت وقوع انقلاب اسلامی وجود ندارد. پدیده انقلاب اسلامی را نمی‌توان فقط جابه‌جایی قدرت میان حاکمان دانست؛ حادثه‌ای که فقط سلسله‌ای سقوط کند و جای خود را به قدرتی دیگر بدهد. تأثیر شگرف این انقلاب بر مناسبات فرهنگی، اجتماعی و سیاسی مردم ایران، در تاریخ این کشور بی‌نظیر بوده است؛ ورود مردم به صحنه سیاست و دخالت مستقیم آنان برای به‌زیر کشیدن نظام شاهنشاهی، برقراری نظام جمهوری اسلامی و دیگر نهادهای حکومتی با رأی مردم، به‌دست آوردن استقلال و نفی دخالت قدرتهای بزرگ در امور کشور، رسیدن به آزادیهای مدنی و پایداری و جان‌فشانی آنان برای حفظ انقلاب اسلامی.

با تشکیل دفتر ادبیات انقلاب اسلامی در حوزه هنری، واحد تدوین تاریخ انقلاب اسلامی با همکاری گروهی از پژوهشگران، تدوین مجموعه کتابهای مرجع روزشمار انقلاب اسلامی را آغاز کرد.

روزشمار انقلاب اسلامی مجموعه‌ای است که به گزارش توصیفی وقایع انقلاب اسلامی از اول فروردین ۱۳۵۶ تا ۲۲ بهمن ۱۳۵۷ (۲۲ ماه و ۲۲ روز) می‌پردازد. منابع این روزشمار شامل نشریات همان دوره (۱۳۵۶-۱۳۵۷) و نشریات بعد از انقلاب می‌شود که به حوادث و وقایع آن دوره پرداخته بودند؛ کتابهایی که از همان دوره تاکنون در ارتباط با تحولات دوره زمانی مورد نظر در داخل و خارج از کشور منتشر شدند. علاوه بر آن، بولتنهای عادی و محرمانه خبرگزاری پارس و بولتن محرمانه رادیو و تلویزیون ملی ایران، اسناد مراکز امنیتی و انتظامی نظیر ساواک، شهربانی و ژاندارمری و فرمانداریهای نظامی مناطق گوناگون و خاطرات اشخاص به این مجموعه اضافه شد. برای انعکاس نگاه خارجیان به انقلاب اسلامی، مطالب برخی از کتابهای منتشر شده در خارج از ایران و نشریات غربی نیز پس از ترجمه و برگه‌نویسی

به بانک اطلاعات افزوده شد. در مجموع از بیش از دویست نشریه داخلی و خارجی و بیش از ۱۵۰۰ کتاب چاپ داخل و خارج کشور برگه‌نویسی شد که حاصل آن بانک اطلاعاتی با حدود ۲۲۰ هزار برگه اطلاعاتی شامل اخبار آشکار و پنهان این دوره از تاریخ معاصر ایران است. در تهیه منابع فوق از مراکزی همچون کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، کتابخانه مجلس شورای اسلامی، کتابخانه وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، کتابخانه وزارت امور خارجه، کتابخانه حوزه هنری، کتابخانه تخصصی انقلاب اسلامی و تاریخ معاصر (دفتر ادبیات انقلاب اسلامی)، بایگانی واحدهای تدوین تاریخ انقلاب اسلامی، پژوهشهای بین‌المللی، فرهنگ ناموران معاصر ایران، تاریخ شفاهی (دفتر ادبیات انقلاب اسلامی)، بایگانی سازمان خبرگزاری جمهوری اسلامی، بایگانی موسسه اطلاعات، مرکز آمار و اطلاعات بنیاد شهید و امور ایثارگران، بایگانی سازمان عقیدتی سیاسی ارتش جمهوری اسلامی، و ... یاری گرفته‌ایم. در ابتدای خبرهای هر روز، تاریخ شمسی، قمری و میلادی ذکر شده، در ادامه، عناوین اخبار آمده، پس از آن نیز متن اخبار قرار گرفته‌است. در پانوشتها نیز علاوه بر ذکر منبع هر خبر، برخی خبرها، اشخاص، احزاب، سازمانها و ... گویاسازی شده‌است. برای گویاسازی اشخاص، از پرونده آنان در بایگانی واحد فرهنگ ناموران معاصر ایران، بانک اطلاعات واحد تدوین تاریخ انقلاب اسلامی، منابع کتابخانه تخصصی انقلاب اسلامی و تاریخ معاصر و پایگاههای معتبر اینترنتی بهره برده‌ایم.

کتاب روز شمار انقلاب اسلامی (جلد هجدهم) به تحولات سیاسی گسترده ایران طی روزهای هجده و نوزده بهمن ۱۳۵۷ می‌پردازد.

این کتاب حاصل تلاش شمار زیادی از پژوهشگران است که سالها با واحد تدوین تاریخ انقلاب اسلامی در بخشهای گوناگون همکاری داشته‌اند، که بدین وسیله از آنان بویژه:

علی محمد آزاده، علی محمد بشارتی، علی تکلو، صغری جعفرپور، عاده حاجی میرزایی، سیده اعظم حسینی، علی رضا دانا، حسین رضایی، سید مسعود روشن بخش، روح الله سپهری، اکرم صادقی، محسن غنی یاری، محمد قبادی، محمد کریمی، جعفر گلشن روغنی، احد گودرزیانی، رثوف گوهریان، سیده مریم موسوی، محمد مهدی موسی خان، عباس واضح و محمد علی یساقی سپاسگزاری می‌شود.

جلد هجدهم روز شمار انقلاب اسلامی با کارشناسی هدایت الله بهبودی، توسط میرزا باقر علیان نژاد تنظیم و نگاشته شده، و سید محمد صادق فیض نیز ویرایش آن را به عهده داشته‌است.

دفتر ادبیات انقلاب اسلامی

مقدمه

تحولات سیاسی گسترده ایران در نیمه دوم بهمن ماه ۱۳۵۷ به حدی بود که مجلد هجدهم روزشمار انقلاب اسلامی به دو روز بهمن ماه (هجدهم و نوزدهم) اختصاص یافت. در این مجلد به تحولاتی نظیر بیعت همافران با امام خمینی، راهپیمایی گسترده مردمی در سراسر کشور در حمایت از نخست‌وزیری مهدی بازرگان، اقدامات نخست‌وزیر موقت، انعکاس گسترده سخنرانیها و پیامهای امام خمینی و حوادث انقلاب در رسانه‌های داخلی و خارجی، شدت گرفتن فعالیت روحانیون و سیاسیون، اقدامات شاپور بختیار، مجلسین و سران ارتش برای حفظ حکومت پهلوی، اجتماع طرفداران قانون اساسی، اقدامات امریکا در مقابله با انقلاب و ... پرداخته شده است.

تحولات گسترده این دو روز را می‌توان در دو محور اصلی بررسی کرد:

الف) جبهه مبارزه:

۱- رهبری انقلاب اسلامی: امام خمینی در این دو روز بر شدت فعالیتهای خود افزودند. ایشان نه سخنرانی جداگانه (در جمع وکلای دادگستری، جمعی از مردم کردستان، جمعی از بازرگانان و بازاریان تهران، گروهی از همافران و پرسنل نیروی زمینی، اعضای انجمنهای اسلامی پزشکان، مهندسين و معلمين، گروهی از معلمان، جمعی از افسران نیروی هوایی و همافران اصفهان و طبقات مختلف مردم) ایراد کردند. امام خمینی همچنین یک نامه و یک پیام نیز نوشتند. دیدارهای عمومی امام خمینی با مردم نیز در مدرسه علوی برگزار شد. فعالیت امام خمینی در این دوره زمانی کوتاه در چهار جهت اصلی متمرکز بود:

اول، پشتیبانی از نخست‌وزیری مهدی بازرگان: امام خمینی در دیدار با گروهی از قضات و وکلای دادگستری در ۱۸ بهمن ۱۳۵۷ تأکید کردند که باید از دولت بازرگان پشتیبانی

شود و در روزنامه‌ها این حمایت اعلام گردد و پس از برقراری یک «دولت حقیقی»، با یاری همه مملکت را بسازیم. رهبر انقلاب اسلامی مملکت را به مانند کشور زلزله‌زده‌ای توصیف کردند که باید از نو ساخته شود.

مردم در روزهای ۱۸ و ۱۹ بهمن ۱۳۵۷ به فرمان امام خمینی در شهرهای گوناگون کشور در حمایت از نخست‌وزیری مهدی بازرگان دست به تظاهرات گسترده زدند. امام خمینی چنین از مردم تشکر کردند: «از این اجتماع عظیم ملت ایران در این روز که برای پشتیبانی از دولت جناب مهندس بازرگان، که دولت شرعی و دولت امام زمان - سلام‌الله‌علیه - است، تشکر می‌کنم. باید همه خبرگزارها بدانند که این اجتماع عظیمی که در ایران، از مرکز گرفته تا آخر، شهرستانها و قصبات، برای پشتیبانی از این دولت بوده‌است، این کافی است برای جواب آنها که گفته می‌شود و می‌گویند: «باید ملت بگوید». ملت با چه زبانی بگوید؟ ملت فریاد می‌زند! ملت چندین وقت است، چندین سال است که در این اموری که دارد، فریاد می‌زند. امروز هم با فریادها، با شعارها پشتیبانی خودشان را از دولت اسلامی اعلام کردند، و اظهار تنفر از مخالفین کردند.»

رهبر انقلاب اسلامی با تأکید بر تداوم انقلاب و پشتیبانی از دولت موقت نوشتند: «من اعلام می‌کنم که موافقت کردن با این دولتی که ما فراهم آوردیم، تکلیف شرعی همه است و مخالفت کردن بر همه محرم است. ما اعلام می‌کنیم که خدمت کردن به این دولت طاغوتی، خدمت به طاغوت است، خدمت به کفر و شرک است. نباید خدمت بکنید. خدمت به اجانب است. نباید خدمت به اینها بکنید.» این پیام امام خمینی با عنوان «موافقت با دولت بازرگان تکلیف شرعی است»، «ملت حرف خود را دیگر با چه زبانی بگوید؟» و «ما می‌خواهیم مملکت آرامش داشته باشد» در روزنامه‌های اطلاعات، کیهان و آیندگان انعکاس یافت.

دوم، رهبری مردم در داخل کشور: امام خمینی در دیدار با گروهی از قضات و وکلای دادگستری در سخنانی ایجاد تفرقه بین اقشار ملت را، توطئه استعمار دانستند. رهبر انقلاب اسلامی درباره «آمال ملت ایران» فرمودند: «این ملت الان ایستاده است و می‌گوید ما می‌خواهیم آزاد باشیم. این یکی از حقوق بشر است، که همه عالم این معنا را قائلند و می‌گویند ما می‌خواهیم مستقل باشیم.» امام خمینی سپس خواستار بسیج همگانی برای یاری نهضت شدند و تأکید کردند که آنها رفته‌اند و یک مملکت خراب برای ما باقی گذاشته‌اند؛ هر جا دست بگذارید فساد هست؛ الان باید همه کمک کنند تا نهضت به نتیجه برسد.

رهبر انقلاب اسلامی در ۱۸ بهمن ۱۳۵۷ در جمع گروهی از مردم کردستان که به دیدارشان آمده بودند، درباره اختلاف شیعه و سنی سخن گفتند. رهبر انقلاب اسلامی با تأکید بر یگانگی

و برادری شیعه و سنی فرمودند: «ما با هم یکی هستیم و ما جدا نیستیم. اختلاف، اختلاف دو تا مذهب است؛ این اختلاف نباید اسباب این معنا بشود که ما در اساس اسلام [اختلاف کنیم]. اسلام بالاتر از این معانی است که ما به واسطه اختلاف مسلکی از اسلام مثلاً چه بکنیم. ما که می‌بینیم الان اسلام در معرض خطر است، بر همه ما لازم است که دست به هم بدهیم و از آن اشتباهی که در سابق بوده، دست برداریم. دستهایی را که مثل سابق [می‌خواهند] ما را از هم جدا کنند، قطع کنیم.»

رهبر انقلاب اسلامی در دیدار با «گروهی از بازرگانان و بازاریان تهران» در ۱۹ بهمن ۱۳۵۷ با اشاره به ایستادگی ملت در برابر ابرقدرتها فرمودند که این ملت با مشت گره کرده در مقابل همه ابرقدرتها ایستاد و آنها را شکست داد. رهبر انقلاب اسلامی با تأکید بر عدم استقرار حکومت مردمی در ایران فرمودند: «ما در طول تاریخ ایران یک حکومت مستند به ملت نداشتیم. زمان سلاطین سابق که اصلاً ملتها به حساب نمی‌آمدند، و باب باب قلدری بود! از زمان رضاشاه به این طرف که ما اطلاع داریم و در مشاهدات ما بوده، باز همین معنا بود. بنابراین یک حکومت ملی، یک سلطنت ملی، یک انتخاب ملی در این وطن نبوده است؛ از اینکه این انتخابات و مجالس مجالس ملی نبوده است. دولتهای ناشی از این مجلس هم غیرقانونی است، و مستند به آرای ملت نبوده است. این شخصی هم که الان به جای محمدرضا خان و به امر محمدرضا خان به مسند وزارت نشسته است، ایشان هم [که] ادعا می‌کند من «ملی» هستم، قانونی هستم، نه قانونی هست و نه ملی هست؛ اما ملی نیست، برای اینکه احترام به این ملت هیچ نمی‌گذارد، احترام به این فریادهایی که الان هم در بین خیابانها هست نمی‌گذارند؛ و اما قانونی نیست، برای اینکه منشأش مجالسی است که آنها قانونی نیستند. و خود ایشان هم قبل از اینکه به وزارت برسد تصدیق داشت به اینکه مجلسین قانونی نیستند. حالا که به وزارت رسیده می‌گوید که قانونی هستند! البته اشخاصی که این طور باشند که آنکه به نفع خودشان است یک جور است، آنکه به نفع خودشان نیست یک موضوع؛ اگر به نفع او شد قانونی است، اگر به نفع ما شد، غیرقانونی است.»

امام خمینی مقطع زمانی حاضر را حساس‌ترین زمان تاریخ دانستند و فرمودند که در این گذر تحول از «طاغوت» به حکم «الله»، تحول از ظلم به عدل، تحول از خیانتها به امانتهاست و بر من که یک «طلبه» هستم و همه واجب است که از این نهضت پشتیبانی کنیم.

امام خمینی در دیدار با «گروهی از معلمان» در ۱۹ بهمن ۱۳۵۷ با اشاره به نهضت مردم ایران فرمودند که شما می‌خواهید حکومت خدا را در ایران ایجاد کنید، پس چه شکست بخورید چه شکست بدهید، پیروز هستید.

سوم، مقابله با حکومت پهلوی: امام خمینی در دیدار با گروهی از قضات و وکلای دادگستری در ۱۸ بهمن ۱۳۵۷ در گذری به نیم قرن حکومت پهلوی فرمودند: «ما پنجاه سال است که هیچ چیز آزاد نداشتیم. همه شما می دانید، از آن وقتی که رضا شاه آمده تا الانی که من اینجا نشسته‌ام، ما غیر از اینکه حالا - اخیراً شده است - ما هیچ چیز آزاد نداشتیم. نه مطبوعات آزاد داشتیم، نه یک دادگستری مستقل داشتیم، نه یک قانون وکلای مستقل. همه‌اش آنها تصرف داشتند. نه یک دانشگاه داشتیم، نه می توانستند جوانهای ما را تربیت صحیح بکنند... اینها را عقب نگه داشتند. فرهنگ ما یک فرهنگی است که برمی گرداند بچه‌های ما را به طرف عقب. یک باب مفصلی است اینکه راجع به فرهنگ، اینها چه کردند.» امام خمینی با اشاره به مراکز فحشا در تهران فرمودند: «جوانان ما را به این مراکز کشیدند و نیروی انسانی ما را از بین بردند. از طرف دیگر اقتصاد و کشاورزی ایران را نابود کردند و ارتش ما را تحت سلطه مستشاران امریکایی و اسرائیلی قرار دادند.»

امام خمینی در دیدار با «گروهی از بازرگانان و بازاریان تهران» در ۱۹ بهمن ۱۳۵۷ سلسله پهلوی را دست‌نشانده اجانب دانستند و فرمودند: «رنج ملت ما از زمان رضا شاه شروع شد و کسانی که آن زمان سیاه را به خاطر دارند می دانند که رضا شاه با این ملت چه کرد. رضاشاه، به حسب آنچه در رادیو دهلی بود، منصوب از طرف انگلستان بود، برای سرکوبی ملت ما! بعد از رضاشاه، محمدرضا از طرف قوای ثلاثه، از طرف امریکا و انگلستان و شوروی، تحمیل شد بر ما؛ چنانچه در کتاب خودش این مطلب را دارد که آنها صلاح دیدند که من باشم. البته آنها صلاح خودشان را دیدند! برای اینکه نوکری بهتر از او که همه خزاین مملکت ما را به آنها بدهد، تسلیم کند و مملکت ما را از حیث کشاورزی، از حیث بازرگانی، از همه چیزها عقب رانده کند و به نفع آنها بکند [نداشتند]؛ البته آنها او را «مأمور» کردند و خودش هم می گوید در مأموریت برای وطنم!! این «مأموریت» همان است، نه اینکه یک چیز دیگر بوده [باشد].»

چهارم، نصیحت ارتش: امام خمینی در پیامی در ۱۹ بهمن ۱۳۵۷ نوشتند: «خوب است که این مخالفین دست از این خطاها بردارند. [هنوز] دیر نشده است. اینها برگردند به دامن ملت. باز هم توبه آنها قبول است. این قدر با این ملت لجاجت نکنند. این قدر این ملت را اذیت ندهند. الان به من اطلاع دادند که در گرگان و بعضی جاهای دیگر در این روزها کشتارها شده است. آخر چرا این طور کارها می شود؟ این چماقدارها، که سابق محمدرضا در پناه آنها زندگی می کرد و حالا شماها در پناه آنها زندگی می کنید، این چماقدارها کی هستند؟ اینها از چه سازمانی هستند؟ آخر چرا با ملت این طور عمل می کنید؟ چرا این قدر

خونریزی راه می اندازید؟ چرا این قدر با مردم لجاجت می کنید؟ ما می خواهیم که این مملکت آرامش داشته باشد؛ ما صلاح همه ملت را می خواهیم. ما می خواهیم که یک ارتش مستقل داشته باشیم. یک ارتشی که مربوط به غیر نباشد، مربوط به ملت باشد. ارتش باید برگردد به دامن ملت؛ همان طوری که عده کثیری، گروههای کثیری برگشتند و ما با آغوش باز آنها را پذیرفتیم، شما هم برگردید؛ و همه ارکان دولت برگردند.»

امام خمینی که روز پرکاری را پشت سر گذاشته بودند، شب ۱۹ بهمن ۱۳۵۷ برای اولین بار از زمان ورودشان به تهران، مدرسه علوی را ترک کردند و به زیارت حضرت عبدالعظیم حسنی در شهر ری رفتند. امام خمینی ساعت ۱۰ امشب بدون اطلاع قبلی به اتفاق فرزندان و اقوام خویش به حرم مطهر حضرت عبدالعظیم مشرف شدند. این زیارت امام خمینی از چشم مأموران ساواک دور نماند. آنان به وسیله بی سیم در گزارشی به مرکز اعلام کردند. «شهری؛ ۱۳۵۷/۱۱/۱۹ - ۲۳/۰۵: در ساعت ۲۲/۴۵ خمینی به اتفاق پسرش به زیارت رفته و در ساعت ۲۲/۵۵ شهری را به محل اقامت خود ترک نموده است.»

۲- حمایت مردمی از نخست وزیری مهندس مهدی بازرگان: مردم و گروههای سیاسی و اجتماعی با برپایی راهپیمایی و انتشار اطلاعیه و بیانیه، حمایت خود را از انتصاب مهندس مهدی بازرگان به نخست وزیری دولت موقت اعلام کردند.

گروهها و سازمانهای مختلف، مردم را به راهپیمایی حمایت از نخست وزیری بازرگان فراخواندند. نهضت آزادی ایران، جامعه هیئت علمی دانشگاه تهران، کمیته همبستگی ملی کارکنان اداری دانشگاه تهران، جامعه اسلامی دانشگاهیان ایران (واحد پلی تکنیک تهران)، کارکنان سازمان خبرگزاری پارس، کارکنان هواپیمایی کشوری و هواپیمایی ملی، کارکنان وزارت امور اقتصادی و دارایی، کارکنان وزارت پست و تلگراف و تلفن، شورای همبستگی کارکنان وزارتخانه های نیرو، مسکن و شهرسازی، بازرگانی، شورای هماهنگی کارکنان بانکها و شرکت بیمه ایران، کارکنان گمرک ایران، کارکنان شرکت راه آهن شهری تهران و حومه (مترو)، جامعه آتش نشانان شهرداری پایتخت، کارکنان سازمان انرژی اتمی، کارکنان خبرگزاری پارس، جامعه کارکنان کشتیرانی آریا، کانون مستقل معلمان ناحیه ۱۵ تهران و... در اطلاعیه هایی جداگانه از انتخاب مهندس بازرگان به نخست وزیری حمایت کردند.

مردم ایران پس از سه بار تظاهرات میلیونی و سراسری در روزهای تاسوعا (۱۹ آذر ۱۳۵۷)، عاشورا (۲۰ آذر ۱۳۵۷) و اربعین (۲۹ دی ۱۳۵۷) که به منزله رفراendum علیه حکومت پهلوی بود، در ۱۹ بهمن ۱۳۵۷ نیز به درخواست امام خمینی و برای اعلام پشتیبانی از دولت موقت مهدی بازرگان در سراسر کشور دست به راهپیمایی زدند. در روزهای ۱۸